

Sygn. akt I UK 140/17

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania A.W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 września 2016 r., sygn. akt III AUa [..],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 15 września 2016 r. oddalił apelację ubezpieczonego A.W. od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 11 grudnia 2015 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 18 lutego 2015 r. odmawiającej ubezpieczonemu emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach wobec braku 15 lat takiej pracy.

W uzasadnieniach sądów *meriti* przyjęto, że ubezpieczony nie spełnił warunków do przyznania emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.

Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r.), ponieważ nie wykazał 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu § 2 ust. 1 tego rozporządzenia. Brak jest podstaw do uznania, że ubezpieczony w [...] Przedsiębiorstwie Montażu Instalacji Przemysłu Węglowego „W.” w okresie zatrudnienia od dnia 26 sierpnia 1972 r. do dnia 31 lipca 1991 r. na stanowiskach: monter instalacji sanitarnej, mistrza, starszego mistrza i kierownika robót montażowych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał czynności wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w dziale V, poz. 1 ani w dziale XIV, poz. 24. Z poczynionych ustaleń faktycznych wynika, że jako monter pracował na zewnątrz tylko czasem, przy czym około 10-20% swoich zadań realizował w głębokich wykopach. Również na pozostałych stanowiskach pracy ubezpieczony nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze pracy w szczególnych warunkach skoro do jego obowiązków należały czynności niezwiązane z dozorem. Ponadto w spornym okresie nie nadzorował on pracowników wykonujących jako podstawowe prace wymienione w dziale V, poz. 1 (roboty wodnokanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach) czy pod poz. 5 (prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości). Pracownicy „W.” wykonywali bowiem instalacje grzewcze, wodne i kanalizacyjne głównie w halach przemysłowych i zakładach przeróbczych oraz układali rurociągi na gotowych już konstrukcjach. Tymczasem użyte pod poz. 24 w dziale XIV pojęcie „na oddziałach i wydziałach” wskazuje, że kontrola jakości produkcji, jak też kontrola międzyoperacyjna i dozór inżynieryjno-techniczny powinny być wykonywane bezpośrednio w określonym, tj. skonkretyzowanym środowisku pracy, w którym występują warunki narażające na szybszą utratę zdolności do zarobkowania.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o jego zmianę przez uwzględnienie odwołania oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania.

Skarga kasacyjna została oparta na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., bowiem skarżący zarzucił naruszenie:

1) art. 32 ust. 1 Konstytucji RP przez jego niezastosowanie polegające na wydaniu wyroku pozbawiającego przysługujących mu konstytucyjnych praw co do równego traktowania, tj. przyznaniu prawa do emerytury wszystkim pracownikom zajmującym stanowiska tożsame ze stanowiskiem skarżącego i odmówienie przyznania mu tego prawa;

2) § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 oraz art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że pojęcie „stałe i w pełnym wymiarze czasu pracy” oznacza, iż pracownik zatrudniony na stanowisku odpowiadającym poz. 24 działu XIV wykazu A „musi przez 100% czasu pracy przebywać w szczególnych warunkach (jak w przypadku nadzorowania robót z pozycji 1 działu V - przebywać przez 100% czasu pracy w głębokich wykopach), a także wszyscy nadzorowani podwładni muszą przebywać przez 100% czasu pracy w głębokich wykopach”, podczas gdy wystarcza, aby praca ta była wykonywana jako podstawowa na nadzorowanych oddziałach lub wydziałach;

3) § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 oraz art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego niezastosowanie, chociaż skarżący świadczył pracę na stanowiskach odpowiadających pozycjom wymienionym w wykazie A do rozporządzenia;

4) art. 378 § 1 k.p.c. przez zaniechanie rozpoznania sprawy w granicach zaskarżenia, braku jakiegokolwiek odniesienia się do zarzutów apelacyjnych, co czyni iluzoryczną przeprowadzoną kontrolę instancyjną;

5) art. 233 § 1 k.p.c. przez zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego i dokonanie jego wybiórczej oceny „mającej na celu wsparcie z góry założonej tezy - jakoby skarżący nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach - przy jednoznacznym uchylaniu się od oceny dowodów przemawiających za tym, że takową pracę wykonywał”;

6) art. 233 § 1 k.p.c. przez przyznanie waloru wiarygodności zeznaniom wyłącznie jednego świadka i odmówienie takiego waloru zeznaniom pozostałych świadków oraz skarżącego bez podania przyczyny takiego działania;

7) art. 233 § 1 k.p.c. przez pominięcie dowodów dołączonych do odwołania i zaniechanie ich analizy.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego wykładni § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w związku z art. 32 ust. 1, 2, 4 oraz art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS „w zakresie konieczności bądź nieustalania proporcji czasu poświęconego na poszczególne czynności wykonując prace na stanowisku odpowiadającym pozycji 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (...), jak też konieczności, bądź nie, ustalania proporcji (czasu poświęcanego na poszczególne czynności przez podwładnych (nadzorowanych, kontrolowanych) przez osobę zajmującą powyższe stanowisko”, a także na „potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących w orzecznictwie sądów”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz na potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia

prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz.158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć też problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z

dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Takich wymogów nie spełnia przedstawione w skardze kasacyjnej „zagadnienie prawne”, ponieważ sprowadza się ono do potrzeby ustalenia proporcji czasu poświęconego na poszczególne czynności wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., aby wykonywanie tych czynności mogło być uznane za wykonywanie pracy „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy” w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Przy czym skarżący zdaje się sugerować, że Sądy obu instancji wymóg ten uznają za spełniony tylko wtedy, gdy praca w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze będzie zajmowała 100% czasu pracy pracownika. Założenie takie jest błędne, ponieważ Sądy w żadnym miejscu nie poczyniły podobnej konstatacji, co czyni sformułowane w skardze zagadnienie pozornym na tle stanu faktycznego ustalonego w sprawie. Z poczynionych w sprawie ustaleń wynika jedynie, że czas pracy podległych skarżącemu pracowników w głębokich wykopach wynosił „10-20%” i to tylko okresowo, a sam skarżący prace przy nadzorze dzielił z licznymi obowiązkami innej natury (prowadzenie dokumentacji pracowniczej, organizowanie materiałów budowlanych, sprzętu i transportu, udział w szkoleniach i naradach, dojazd do nadzorowanych kopalń), z których same tylko czynności administracyjne zajmowały mu od 10 do 20% dziennie.

Ponadto kwestia przedstawiona przez skarżącego w zagadnieniu prawnym była już przedmiotem rozważań orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym utrwalony jest pogląd, że nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika (por. między innymi wyroki z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022). Od tej reguły istnieją odstępstwa. Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część

(immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo, z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 233/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86). Tak jest przykładowo w przypadku prac wymienionych w pkt 24 działu XIV, wykazu A do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Jeżeli natomiast czynności administracyjno-biurowe nie mają związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji (wynikają z dodatkowego zakresu obowiązków), nie jest możliwe zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2007 r., I UK 376/06, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 203 oraz powołane wyżej wyroki z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09 i z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08). Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008, I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 oraz z dnia 22 kwietnia 2009 r., II UK 333/08, LEX nr 1001310). Żadne z wymienionych wyżej odstępstw nie miało jednak miejsca w rozpoznawanej sprawie, co wynika z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 k.p.c.). Ustalenia te powodują, że sformułowane w skardze „zagadnienie prawne” wykracza poza podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku, a jego wyjaśnienie nie jest konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Z kolei odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., tj. potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Skarżącego obciążał obowiązek przedstawienia odrębnej i

pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06, LEX nr 950814). Nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

W skardze kasacyjnej nie ma uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania w powyższym rozumieniu, ponieważ w jego treści skarżący nie odwołuje się jakichkolwiek przepisów, które miałyby budzić poważne wątpliwości interpretacyjne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., nie mówiąc już o wskazaniu odrębnej, pogłębionej argumentacji prawnej, jak i szczegółowego opisu tego, na czym owe wątpliwości polegają.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398² § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.